

حاج سید علی

شرح و تفسیر

حدیث شریف عن عنوان بصری

و متوالی سکن

جمال العارفین حضرت آیۃ اللہ

حاج سید علی آقا قاضی

و تلامذہ ایشان

جلال اللہین ہجیر

سرشناسه	: ص ۰ ج ۱۲۲۲ -
عنوان قراردادی	: حدیث عنوان بصری . بررسی عربی شرح
عنوان و نام پدیدآور	: ساحل بقا : شرح و تفسیر حدیث شریف عنوان بصری / ص ۰ ج ۰ .
مشخصات نشر	: تهران: تراث، ۱۳۹۶ .
مشخصات ظاهری	: ۶۸۸ ص .
شابک	: ۲۰۰۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۰۶۹-۱-۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
عنوان دیگر	: شرح و تفسیر حدیث شریف عنوان بصری .
موضوع	: احادیث خاص (عنوان بصری) -- نقد و تفسیر
موضوع	: جعفرین محمد (ع)، امام ششم، ۸۲ - ۱۴۸ ق .
موضوع	: Hadiths, Special (Onvan Basari) -- Criticism and interpretation*
رده بندی کنگره	: ۲۹۷/۲۱۴
رده بندی دیویی	: ۲۷۷۲۳۵۰
شماره کتابشناسی ملی	

نشر تراث

ساحل بقاء

شرح و تفسیر
حدیث سیریف عنوان بصری

تألیف: ص. ج.
بازخوانی: ح. ص. و ن. س.
ناشر: تراث
چاپ: اعتماد

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۶
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۰۶۹-۱-۴

قیمت: ۴۰۰۰۰ تومان

«کلیه حقوق چاپ و نشر و بهره برداری الکترونیکی برای مؤلف محفوظ است»

آدرس: تهران، میدان جمهوری اسلامی، جنب درب شرقی مترو نواب، پلاک ۵۶۷

کد پستی: ۱۳۱۱۹۱۷۵۶۳ | تلفن: ۰۹۱۹۰۴۴۵۷۸۵ - ۰۹۱۹۷۴۷۷۷۱۰

WWW.nashretoraath.ir

سخن ناشر

بر اهل معرفت پوشیده نیست که نه تنها انسان، بلکه تمام موجودات در عالم آفرینش به صورت تکوینی به سوی خداوندگار خویش متوجه بوده و به نوعی در پی اویند. اما در این بین، امتیاز ویژه انسان، این اشرف مخلوقات، آن است که به صورت تشریعی نیز به نام نهان در این سیر نورانی دعوت شده است تا «حَتَّى أَجْعَلَكَ مِثْلِي» را با تمام وجود ترک نموده و به مقام خلیفه‌اللهی نایل گردد.

پرواضح است که برای طی طریق در این مسیر پر پیچ و خم، داشته‌های این جهانی انسان کفایت نکرده و نتایج قله‌های کمال در گرو برنامه‌ای الهی است. دستورالعملی آسمانی که تمام سنئون بندگی را در نظر داشته و در هر موقعیتی پاسخگوی نیاز سالک باشد. و در واقع گوهر دین حق، سخن اصلی کتب آسمانی و پیام مشترک تمام انبیای الهی نیز رسیدن به همین مقصد بود، یعنی نیل به توحید ناب است و بس.

حدیث شریف عنوان بصری را می‌توان به پشتوانه «سواي غنم» و تأکید بزرگان اخلاق و عرفان، یکی از مهم‌ترین دستورالعمل‌های کارآمد در مسیر سلوک الی الله قلمداد نمود که بدون تردید تدبیر در فرازهای بلندش مصداق بارز این کلام نورانی است که: «حَدِيثُ تَذْرِيهِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ حَدِيثٍ تَرَوِيهِ».

مع الاسف با وجود عنایت بلند استوانه‌های اخلاق و عرفان همچون جمال العارفین مرحوم آیه الحق سیدعلی آقای قاضی و جمال السالکین مرحوم آیه الحق میرزا جواد آقای ملک‌تبریزی به این حدیث شریف، توجه درخوری به

مضامین بلند آن صورت نگرفته و ساحل آرامی برای کامیابی از این دریای بی کران فراهم نیامده است. اما خوشبختانه مجموعه پیش رو که احتیاج به تعریف نداشته و خود عطر دل‌انگیزش را به مشام جویندگان طریق منزل جانان می‌رساند، به نظر می‌رسد که توانسته تا اندازه‌ای این خلأ را پر کند. به قول شیخ اجل سعدی شیرازی:

مک آنست که ببوید نه آن که عططار بگوید

کتاب پرمز و با مسمای «ساحل بقا» با غوص در ژرفای بی‌پایان این اقیانوس معرفت، چنان جریه‌های ناب و زلالی را به تشنگان وصال حضرت دوست می‌چشاند که خواننده احساس می‌کند تمام گمشده‌اش را در لابه‌لای سطور نورانی این کتاب ثمین پیدا کرده است. تازه به سراسرار بزرگان برانس با این حدیث شریف پی می‌برد. مؤلف محترم با بنایی محکم و بیانی دلنشین و با نگاهی توحیدی در سراسر کتاب چنان بستری برای خواننده فراهم نموده است که احساس می‌کند پیرمرادی دست وی را گرفته و گام به گام او را تا سراسر منزل مقصود همراهی می‌کند که:

دستم بگرفت و پا به پا برد تا سراسر راه رفتن آموخت

بی‌شک در این زمانه که شاید دست‌یابی به استادی راستین بیش از هر زمان دیگری صعب و سخت به نظر می‌رسد، این کتاب ارزشمند می‌تواند به عنوان راهنما و سلوک را راه‌گشای طریق باشد و تشنگان وصال را آبی زلال.

از مؤلف محترم که حقیر را در نشر این اثر معنوی شریک گردانید سپاسگزارم و خداوند سبحان را بر این نعمت شاکر.

سید احمد طباطبائی ستوده

تهران - تابستان ۱۳۹۶

فهرست مطالب

سخن ناشر.....	۷	آیه الله حسن زاده آملی مَدَّ ظِلُّهُ.....	۳۷
فهرست مطالب.....	۹	اعتبار حدیث شریف عنوان بصری.....	۳۷
آغازین سخن.....	۲۳	شخصیت عنوان بصری.....	۳۸
شوق لقاء الهی.....	۲۴	میراث بزرگ حضرات معصومین (علیهم السلام).....	۳۹
دفعه راهنما.....	۲۵	سفارشی از مفسر بی بدیل.....	۳۹
دستورالعمل‌های سلمی و احسان.....	۲۶	طریق پیروی از حضرات معصومین (علیهم السلام).....	۴۰
راه و طریق مطمئن و دستورالعمل‌ها.....	۲۶	سر روحانیت و نورانیت کلمات معصومین (علیهم السلام).....	۴۰
شده.....	۲۶	ارزش و جایگاه احادیث معصومین (علیهم السلام).....	۴۳
استاد راه.....	۲۷	درایت حدیث.....	۴۴
استادنما.....	۲۸	ارزش یک حدیث در نزد حضرت فاطمه (علیها السلام).....	۴۵
قال الشیخ شمس الدین محمد بن مکی نقلت		ضرورت حفظ و حراست از احادیث.....	۴۶
من خط الشیخ أحمد الفراهانی رحمه الله عن		استشف به احادیث.....	۴۶
عنوان البصری		مقصود اصلی از احادیث صادره.....	۴۷
حدیث عنوان بصری در نگاه اولیای الهی و		فاصله گرفتن از قافله اما و امید.....	۵۰
توصیه به مطالعه و عمل به آن.....	۳۳	وَكَانَ شَيْخًا كَبِيرًا قَدَّامَهُ إِلَیْهِ أَرْبَعٌ وَتِسْعُونَ سَنَةً	
آیه الله میرزا جواد آقا ملکی تبریزی (رحمته الله علیه).....	۳۳	منزلت دانش‌اندوزی در اسلام.....	۵۲
آیه الله میرزا علی آقا قاضی (رحمته الله علیه).....	۳۴	جدید در تحصیل دانش.....	۵۵
حضرت امام خمینی (رحمته الله علیه).....	۳۵	تجلیل الهی از علمای امت.....	۵۵
فیض کاشانی (رحمته الله علیه).....	۳۶	جایگاه علم و عالم در حدیث معراج.....	۵۷
محدث قمی (رحمته الله علیه).....	۳۶	سخت‌ترین عذاب عاشق.....	۵۸
توصیه مرحوم آیه الله بهلوانی (رحمته الله علیه).....	۳۶		

- لذت خطاب الهی و برطرف شدن رنج ۵۹
- دانش‌اندوزی ۵۹
- کلمات علی علیه السلام به صاحب سر خود ۶۰
- استغفار موجودات برای طالب علم ۶۱
- برترین و لازم‌ترین دانش برای بشر ۶۱
- ضرورت حضور در مجالس اخلاق و معارف ۶۲
- علم نافع در حدیث نبوی صلی الله علیه و آله ۶۳
- کلامی از فقه عارف ۶۴
- ویژگی متقین ۶۶
- گم نکردن جهت، شریعت خدا، مدن اسلامی ۶۷
- وجوب مطلق تحصیل ۷۳
- گفتاری از فیض کاشانی رحمته الله علیه ۷۴
- جدیت مستمر در دانش‌اندوزی ۷۵
- افزون‌طلبی در امور مادی و معنوی ۷۶
- جوانی، بهترین دوران کسب معرفت و ۷۶
- دانش‌اندوزی ۷۶
- هشدار علی علیه السلام به جوانان ۷۸
- قدرش را بدان ۷۸
- قَالَ كُنْتُ اخْتَلَفْتُ اِلَى مَالِكِ بْنِ اَنْسٍ سِنِينَ فَلَمَّا قَدِمَ جَعَفَرُ الصَّادِقُ عليه السلام الْمَدِيْنَةَ اخْتَلَفْتُ اِلَيْهِ وَ اُخْبِيتُ اَنْ اَخْذَ عَنْهُ كَمَا اَخَذْتُ عَنْ مَالِكٍ سَابِقَه حضور در محضر امام صادق علیه السلام ۸۰
- مالک بن انس ۸۱
- نکته ۸۲
- توصیه‌ای از موحد عظیم‌القدر رحمته الله علیه ۸۳
- یقظه ۸۴
- جلوه‌ای از رحمت خاصه الهیه ۸۵
- نداهای ربوبی ۸۷
- آیات تکوینی ۸۸
- نکته ۸۹
- بُشر حافی ۸۹
- شعوانه ۹۰
- فضیل بن عیاض ۹۱
- میرزا جهانگیرخان قشقایی ۹۲
- عبد فرار ۹۳
- آثار اجمالی یقظه و انتباه ۹۴
- یقظه در روایات ۹۶
- ضرورت عزم پس از یقظه در سیر الی الله ۹۶
- عزم، رکن در سلوک ۹۸
- بازماندن سالک از ادامه سیر ۹۸
- رم در نزد اهل معرفت ۹۹
- توصیه به جوانان و ستودن عزم راسخشان ۱۰۱
- مشکلات سالک به راه افتاده ۱۰۲
- آنچه عزم را تقویت و تضعیف می‌کند ۱۰۳
- مرگ عزم و اراده ۱۰۴
- صورت غیبیه ملکوتیه ۱۰۸
- ضرورت هدف‌گذاری برای محققان و پدید آفرینندگان و باطنی ۱۱۰
- مسارعت و ضرورت آن در سیر الی الله ۱۱۱
- فَقَالَ لِي يَوْمًا إِنِّي رَجُلٌ مَطْلُوبٌ ۱۱۱
- مطلوبیت ۱۱۷
- فضای مسموم دوران امام صادق علیه السلام ۱۱۸

- حکایت خیارفروش ۱۱۹ معصومین علیهم السلام ۱۴۰
- سر عدم پذیرش امام علیه السلام ۱۲۰ اوراد در سیره و توصیه اهل معرفت ۱۴۱
- جاسوسان حکومت ۱۲۱ انگیزه بنده در اوراد و اذکار زبانی ۱۴۳
- دستگیری امام علیه السلام از طالب مقام قرب ۱۲۲ سر اهتمام اولیای عظیم الشان الهی علیهم السلام به اوراد ۱۴۳
- تیزتر شدن آتش شوق ۱۲۳ و اذکار زبانی ۱۴۴
- خاطره‌ای از فقیه عارف ۱۲۵ اکمل مراتب ذکر ۱۴۵
- ایجاد قابلیت و ملاحیت ۱۲۵ آثار یاد حضرت محبوب ۱۴۶
- تصمیم گام‌ها و آزادانه ۱۲۶ محبوب خدا شدن ۱۴۶
- وَمَعَ ذَلِكَ لِي أَوْرَاقِي كُلِّهَا عَقِيمٌ أَنَاءَ اللَّيْلِ وَ
النَّهَارِ فَلَا تَشْغَلْنِي سُرُورِي رَحْمَةً عَنْ مَالِكٍ وَ
اخْتَلَفَ إِلَيْهِ كَمَا كُنْتَ تَتَلَفَّاهُ
- وقت شناسی ۱۲۷ مورد یاد خدا واقع شدن ۱۴۷
- نماز اول وقت ۱۲۸ همنشینی با حضرت دوست ۱۴۷
- توصیه همیشگی آیه‌الله قاضی علیه السلام ۱۲۹ آرامش جان ۱۴۹
- سه توصیه ۱۲۹ عمارت قلوب و آبادی حیات ۱۴۹
- تقسیم اوقات ۱۳۰ دوام ذکر ۱۵۰
- وقت شناسی صاحب جواهر علیه السلام ۱۳۱ پیامدهای سوء دوری از یاد خدا ۱۵۱
- توقع بی جا ۱۳۱ فَاغْتَمَمْتُ مِنْ ذَلِكَ
- حکایتی از مرحوم آیه‌الله بروجرودی علیه السلام ۱۳۳ غم غای معنی ۱۵۵
- توصیه‌ای در معاشرت با اهل معرفت ۱۳۴ غمخوار خویش باش ۱۵۵
- ورد ۱۳۵ تباه ساختن سرمایه نفی ۱۵۶
- اثر ورد محض ۱۳۶ غم هجران ۱۵۶
- نکته ۱۳۷ گریه برای از دست دادن زمان اول وقت ۱۵۷
- اطلاق ذکر بر اوراد و اذکار زبانی ۱۳۸ غم و غصه عنوان بصری ۱۵۹
- التزام به اوراد از وظایف عبودی سالک ۱۳۹ وَ خَرَجْتُ مِنْ عِنْدِهِ وَقُلْتُ فِي نَفْسِي لَوْ تَمَرَسَ
فِي خَيْرِ أَلَمَارٍ جَرَنِي عَنْ الْاِخْتِلَافِ إِلَيْهِ وَ
الْاِخْذِ عَنَّهُ
- جایگاه ورد و ذکر زبانی در کلمات ۱۴۰ سوء ظن به خود ۱۶۰
- ۱۴۱ غفلت از دام‌های شیطانی ۱۶۱

- ضرورت تفتیش در اعمال برای سالک ۱۶۲
- سوءظن به خود در دعای حضرت سجاد علیه السلام ۱۶۲
- خطاب درس آموز امام خمینی ره به خود ۱۶۴
- اندیشه ناپسند ۱۶۵
- تقصیر از من بود ۱۶۶
- حب نفس، منشأ حسن ظن به خود ۱۶۷
- تخطئه نفس و عدم خودشیفتگی ۱۶۸
- عدم توقف در سوءظن به خود ۱۶۹
- ضرورت تضرع برای سالک ۱۶۹
- توصیه اهل معرفت ۱۷۲
- تطبیق و نشانه فکر مانع ۱۷۳
- سر اختلاف در پاداش تقوا ۱۷۴
- سر برتری تفکر از عبادات ظاهر ۱۷۵
- یأس و ناامیدی ۱۷۶
- رجاء و امیدواری سالک ۱۷۸
- وظیفه سالک در مواجهه با القانات یأس آور ۱۷۸
- ابلیسی ۱۷۹
- تکیه سالک بر مجاهدت‌ها و ریاضت‌ها ۱۸۳
- نامه‌ای امیدبخش ۱۸۴
- بی‌قراری عنوان بصری ۱۸۶
- فَدَخَلْتُ مَسْجِدَ الرَّسُولِ وَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ
- زیارت رسول خدا صلی الله علیه و آله ۱۸۹
- برکات زیارت نبوی صلی الله علیه و آله ۱۸۹
- وفای به عهد امامت ۱۹۱
- جفای به پیامبر خدا صلی الله علیه و آله ۱۹۲
- اعظم قُریات ۱۹۳
- استغفار نبی خاتم صلی الله علیه و آله برای گنهکاران ۱۹۴
- پناه آوردن به رسول خدا و اهل بیتش علیهم السلام ۱۹۵
- زیارت امام زادگان ۱۹۶
- ثُمَّ رَجَعْتُ مِنَ الْغَدِ إِلَى الزَّوْجَةِ وَصَلَّيْتُ فِيهَا رَكَعَتَيْنِ
- مکان دعا ۱۹۸
- سیره اهل معرفت ۲۰۰
- روضة النبی صلی الله علیه و آله ۲۰۳
- استعانت از نماز ۲۰۵
- وَقُلْتُ أَسْأَلُكَ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ أَنْ تُعْطِفَ عَلَيَّ قَلْبَ جَعْفَرٍ
- امام همه اسماء و نقش آن در استجاب دعا ۲۰۷
- اول حاجت عنوان بصری ۲۰۸
- غلیب قلوب، تنها به دست اوست ۲۰۹
- وَتَرَنَّا نَبِيَّ مِنْ عِلْمِهِ مَا أَهْتَدِي بِهِ إِلَى صِرَاطِكَ الْمُسْتَقِيمِ
- دومین حاجت عنوان بصری و وسعت معنای ۲۱۱
- رزق ۲۱۱
- معنای رزق و رزق حق ۲۱۲
- مظهر خدای علیم ۲۱۵
- درخواست علم مقید ۲۱۶
- درخواست هدایت به صراط مستقیم ۲۱۷
- ارائه طریق و ایصال به مطلوب ۲۱۸
- بیانی از مفسر بی‌بدیل ۲۱۹
- طریق بهره‌مندی از هدایت تکوینی و پاداشی ۲۲۰

- هادی بالذات و توحید در هدایت ۲۲۰
- نیازمندی به امام معصوم ۲۲۲
- اساسی ترین مسئله در سیر عبودی ۲۲۳
- التزام عملی به صراط مستقیم ۲۲۴
- معیت با اولیای الهی ۲۲۵
- مقصد زاهد و عابد و عارف ۲۲۷
- همراهی کتاب و سنت ۲۲۸
- طریق بهره‌مندی بیشتر در سیر عبودی ۲۲۸
- ضرورت داشتن استاد و راهنما ۲۲۹
- رجوع به خبره ۲۳۰
- هشدار نسبت به استغناء ۲۳۱
- صراط و قید مستقیم ۲۳۱
- عهد ازلی عبودیت ۲۳۲
- مراتب هدایت ۲۳۵
- ملاک نعمت و نعمت ۳۶
- ولایت موهوبی و ولایت اکتسابی ۲۳۶
- ولایت الهی ۲۳۷
- وَرَجَعْتُ إِلَى دَارِي مُغْتَمًا وَلَمْ أَخْتَلِفْ إِلَى
مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ
- شدت غصه معنوی ۲۴۱
- لِمَا أَشْرَبَ قَلْبِي مِنْ حُبِّ جَعْفَرٍ فَمَا خَرَجْتُ مِنْ
دَارِي إِلَّا إِلَى الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ حَتَّى عَيْلَ
صَبْرِي
- اشراب قلب ۲۴۳
- فرق به رسمیت شناختن با عشق و وزیدن ۲۴۳
- فَلَمَّا ضَاقَ صَدْرِي تَنَعَلْتُ وَتَرَدَّيْتُ وَقَصَدْتُ
- جَعْفَرًا وَكَانَ بَعْدَ مَا صَلَّيْتُ الْعَصْرَ
- ضیق صدر ۲۴۵
- غم و غصه معنوی ممدوح و مذموم ۲۴۶
- فَلَمَّا حَضَرْتُ بَابَ دَارِهِ اسْتَأْذَنْتُ عَلَيْهِ
- ادب تشرّف به محضر امام ۲۵۱
- نشانه اذن گرفتن ۲۵۲
- فَخَرَجَ خَادِمٌ لَهُ فَقَالَ مَا حَاجَتُكَ فَقُلْتُ: السَّلَامُ
عَلَى الشَّرِيفِ فَقَالَ هُوَ قَائِمٌ فِي مَصَلَاةٍ
- شریف ۲۵۴
- سلام ۲۵۴
- نمازخانه در منزل ۲۵۵
- فَجَلَسْتُ بِحِذَاءِ بَابِهِ فَمَا لَبِثْتُ إِلَّا يَسِيرًا إِذْ خَرَجَ
خَادِمٌ فَقَالَ ادْخُلْ عَلَى بَرَكَةِ اللَّهِ فَدَخَلْتُ وَ
سَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَوَدَّ السَّلَامَ وَقَالَ اجْلِسْ غَفَرَ اللَّهُ لَكَ
- برکت الهی ۲۵۷
- ماند بركت ۲۵۸
- نکته ۲۵۹
- سلام امام ۲۶۰
- غفران الهی ۲۶۰
- دعای امام ۲۶۱
- محبوبیت پی بهانه می‌گردد ۲۶۳
- فَجَلَسْتُ فَأَطْرَقَ مَلِيًّا ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَقَالَ أَبُو مَنْ
قُلْتُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ قَالَ نَبَّيْتُ اللَّهَ كُنْيَتَكَ وَوَفَّقَكَ يَا
أَبَا عَبْدِ اللَّهِ مَا مَسْأَلُكَ
- کنیه ۲۶۷
- توفیق الهی ۲۶۹

طرف ما خداست ۲۷۰	انما هو نور يقع في قلب من يريد الله تبارك و تعالى ان يهديه
توحيد در توفیق ۲۷۰	
بنده موفق ۲۷۲	ارادة الهی بر هدایت ۲۹۷
فَقُلْتُ فِي نَفْسِي لَوْلَمْ يَكُنْ لِي مِنْ زِيَارَتِهِ وَ السَّلَامِ غَيْرَ هَذَا الدُّعَاءِ لَكَانَ كَثِيرًا	تراوشات ظلمانی ۲۹۸
ارزش دعای امام علی (ع) ۲۷۳	فَإِنْ أَرَدْتَ الْعِلْمَ فَاطْلُبْ أَوَّلًا فِي نَفْسِكَ حَقِيقَةَ الْعُبُودِيَّةِ
معرفت عنوان بصری ۲۷۳	عمل به سه توصیه ۳۰۳
ثُمَّ رَفَعَ رَأْيَهُ ثُمَّ قَالَ مَا سَأَلْتُكَ فَقُلْتُ سَأَلْتُ اللَّهَ أَنْ يَغْفِرَ لَكَ عَلَيَّ وَيَرْزُقَنِي مِنْ عِلْمِكَ	جایگاه عبودیت و سر تعبیر به اولاً ۳۰۳
توحيد افعالی ۲۷۷	معنای عبد و عبادت و عبودیت ۳۰۵
وَأَرْجُو أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى جَابَتْ بِهِ الشَّرِيفِ مَا سَأَلْتَهُ	انگیزه سالک در انجام وظایف عبودی ۳۰۶
رجاء در دعا ۲۷۸	عبودیت تکوینی و تشریعی ۳۰۶
فطری بودن رجاء به حضرت حق ۲۷۸	خواست پروردگار ۳۰۷
فَقَالَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ لَيْسَ الْعِلْمُ بِالْتَّعَلُّمِ	ادراک وجدانی عبودیت تکوینی ۳۰۸
برتری دانایی بر نادانی ۲۸۵	اشراف عبادت بر همه منازل و مقامات سلوک ۳۰۸
علم الدراسة و علم الوراثة ۲۸۷	عبادت حقیقی و شرط تحقق آن ۳۰۹
علم حصولی و علم حضوری ۲۸۸	توجه به توحید ناب در هر نمازی ۳۰۹
ویژگی هایی از علم الوراثة ۲۸۹	وَأَدْنَى الْعِلْمِ بِاسْتِعْمَالِهِ
تأییدات قرآنی ۲۹۰	طریق راهیابی به عالم نهی موهبتی ۳۱۱
معرفت شهودی ۲۹۱	علم اجمالی بندگان به علم غایب عبودی ۳۱۱
دعوت خواجه حافظ به معرفت شهودی ۲۹۲	عمل به علم و اعطای علم به ۳۱۱
جان کلام در بیان فقه عارف ۲۹۳	زیر پا گذاشتن واضحات ۳۱۲
حکایتی شنیدنی ۲۹۴	رمز باز شدن دیده دل ۳۱۳
معنای نور ۲۹۵	وَأَسْتَعِينُ اللَّهَ يَهْدِيكَ
نور بودن علم ۲۹۶	علم و فهم ۳۱۵
	آفت علم و عمل ۳۱۶

وَلَا يَذْبُرُ الْعَبْدُ لِنَفْسِهِ تَذْبِيرًا

- دومین رکن عبودیت ۳۴۱
 پذیرش خالقیت و تدبیر و ربوبیت الهی ۳۴۱
 رابطه مالکیت و تدبیر ۳۴۲
 رابطه تدبیر و توحید ربوبی با عبادت و توحید عبادی ۳۴۳
 توجه سالک به مدبر حقیقی ۳۴۳
 عدم منافات تدبیر الهی با تدبیر بندگان ۳۴۵
 وَجُمْلَةُ أَشْيَاءِهِ فِيْمَا أَمَرَهُ تَعَالَى بِهِ وَنَهَاهُ عَنْهُ
 سومین رکن عبودیت ۳۴۷
 تدبیر در نظام تکوین و نظام تشریع ۳۴۷
 عدم استقلال ماسوی الله ۳۴۷
 مراقبه و محاسبه دائمی ۳۴۸
 عدم سازش عبودیت با چون و چرا ۳۴۹
 نشکستن فرمان مولا ۳۵۰
 رمز قریب و عمل ۳۵۱
 نکته ۳۵۲
 شریعت و طریقت رحمت ۳۵۳
 توقیفیت شریعت ۳۵۴
 ضرورت التزام عملی سالک به شریعت ۳۵۵
 جایگاه شریعت در کلمات اهل معرفت ۳۵۶
 فراگیر بودن التزام عملی به شریعت ۳۵۹
 استقامت در طریقت ۳۵۹
 شرط تحقق انجام وظایف عبودی ۳۶۰
 نکته ۳۶۱
 ظهور دادن بندگی حقیقی ۳۶۱

- استفهام از حضرت حق جل جلاله ۳۱۶
 کوشش بی کشش ۳۱۷
 وعده موهبت نور فهم ۳۱۹
 قُلْتُ يَا شَرِيفُ فَقَالَ قُلْ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ
 معنای شریف ۳۲۳
 علت نهی امام علیه السلام ۳۲۴
 مبدا فریب غوری ۳۲۶
 هشدار امام علیه السلام و اهتمام محمد بن مسلم ۳۲۷
 میرزا جواد آقا ملک و شک من انیت ۳۲۸
 قُلْتُ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ حَقَّةُ الْعُبُودِيَّةِ
 زرنگی سالک و طرح بی نون سؤالات ۳۳۰
 هدف سالک از سیر و سلوک الهیه ۳۳۱
 قَالَ ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ أَنْ لَا يَرَى الْعَبْدُ لِنَفْسِهِ
 خَوْلَهُ اللَّهُ مِلْكًا لِأَنَّ الْعَبِيدَ لَا يَكُونُ لَهُمْ مِلْكٌ
 اولین رکن عبودیت ۳۳۳
 دیدن و دانستن ۳۳۳
 ملکیت حقیقی و اعتباری ۳۳۴
 شریک بردار نبودن مالکیت مطلقه الهیه ۳۳۶
 ظهور دادن ذلت ذاتی ۳۳۷
 احاطه مالک علی الاطلاق به شئون موجودات ۳۳۸
 ظهور نام مالکیت مطلقه الهیه در قیامت ۳۳۸
 عدم مالکیت عید ۳۳۹
 يَرْوُونَ الْمَالَ مَالِ اللَّهِ يَضَعُونَهُ حَيْثُ أَمَرَهُمُ اللَّهُ بِهِ
 شادابی بنده از عمل به وظیفه ۳۴۰
 کاشفیت ثواب و عقاب برای سالک ۳۴۰

- ۳۸۷..... سیره پیامبر ﷺ در مجالس
- تخاصم اهل دوزخ و توصیه های راهگشای
- ۳۸۸..... معصومین علیهم السلام
- ۳۸۹..... گرفتار شدن به مهلکات عظیمه
- ۳۹۰..... مجادله و مناظره مطلوب
- ۳۹۲..... مباحات
- ۳۹۲..... صفت بارز مردم عصر جاهلی
- ۳۹۲..... دام مباحات و ضرورت مراقبه
- ۳۹۳..... بیماری مهلک
- ۳۹۵..... نابالویی هشدار دهنده
- فَإِذَا أَكْرَمَ اللَّهُ الْعَبْدَ بِهَذِهِ الثَّلَاثَةِ هَانَ عَلَيْهِ الدُّنْيَا
- ۳۹۹..... اکرام الهی
- آراستگی به ارکان عبودیت و اکرام الهی..... ۳۹۹
- اولین اثر شجره طیبه عبودیت..... ۴۰۰
- سندارهای جدی در نهج البلاغه..... ۴۰۱
- سه طایفه کردن دنیای مذموم..... ۴۰۲
- مقتضای رنج دنیای مذموم..... ۴۰۳
- اصلاح نفس..... ۴۰۴
- سر غریزه حب دنیا و کسب مقام رضوان الهی..... ۴۰۵
- سر زینت داده شدن دنیا..... ۴۰۶
- بازگشت حب دنیا به حب خدا..... ۴۰۷
- حجاب ظلمانی حب دنیا در کلام حقیه عارف..... ۴۰۸
- راههای عملی درمان بیماری مهلک حب دنیا..... ۴۱۱
- موازنه دنیا و آخرت..... ۴۱۳
- داشتن حالی چون ترازو..... ۴۱۵
- سر آسان شدن دنیا..... ۴۱۵
- فَإِذَا لَمْ يَرَ الْعَبْدَ لِنَفْسِهِ فِيمَا خَوَّلَهُ اللَّهُ تَعَالَى مِلْكَاً هَانَ عَلَيْهِ الْإِنْفَاقُ فِيمَا أَمَرَهُ اللَّهُ تَعَالَى أَنْ يَتَّقِيَ فِيهِ
- آثار ارکان سه گانه عبودیت..... ۳۶۵
- اثر رکن اول عبودیت..... ۳۶۵
- خواستگاه انفاق و دامنه آن..... ۳۶۶
- دو عامل مهم اختلال در جامعه انسانی..... ۳۶۹
- نقش انفاق در پیوند بنده با خدا و خلق..... ۳۷۰
- مقصد سالک در انفاق..... ۳۷۰
- توحید در انفاق..... ۳۷۲
- حُسن فعلی و حُسن علی..... ۳۷۲
- وسعت مصادیق انفاق..... ۳۷۳
- توصیه ای از حقیه عارف..... ۳۷۴
- دو مانع عمل به وظیفه انفاق..... ۳۷۴
- اسراف و اعتدال در انفاق..... ۳۷۶
- وَإِذَا فَوَّضَ الْعَبْدُ تَذْيِيرَ نَفْسِهِ عَلَى مُدْبِرِهِ هَانَ عَلَيْهِ مَصَائِبُ الدُّنْيَا
- اثر رکن دوم عبودیت..... ۳۷۸
- مقامات سه گانه عبودیت..... ۳۷۹
- عدم منافات تفویض با انجام وظایف عبودی..... ۳۸۱
- تفویض در قنوت نماز آیه الله بهاء الدینی..... ۳۸۲
- سر آسان شدن مصائب..... ۳۸۳
- وَإِذَا اشْتَغَلَ الْعَبْدُ بِمَا أَمَرَهُ اللَّهُ تَعَالَى وَنَهَاهُ لَا يَتَفَرَّغُ مِنْهُمَا إِلَى الْمِرَاءِ وَالْمُبَاهَاةِ مَعَ النَّاسِ
- اثر رکن سوم عبودیت..... ۳۸۶
- مراء و جدال..... ۳۸۶
- از محرمات احرام..... ۳۸۷

وَالْإِبْلِيسُ

- تکاثر و تفاخر ۴۴۵
- دشمنی ابلیس ۴۱۷
- دنیا بی خلق شدن ۴۴۵
- دام بزرگ شیطان ۴۱۹
- نعمت حقیقی ۴۴۷
- حکایتی تکان دهنده ۴۱۹
- نقش انگیزه در مطلوب و منموم شدن مال دنیا ۴۴۹
- بسیج تمامی قوا ۴۲۰
- مقصود از زهد در دنیا ۴۴۹
- ضرورت شناخت دام های شیطان ۴۲۳
- جلوه های تفاخر ۴۵۰
- زینت داد اعمال ۴۲۴
- نعمت و مسئولیت ۴۵۱
- اضلال مجاری ۴۲۶
- روایتی تکان دهنده ۴۵۲
- وعده های دروغ دار ۴۲۶
- گریز از تجملات در زندگی ۴۵۴
- ترساندن بندگان ۴۲۸
- خطر دنیوی و اخروی و معنوی تفاخر ۴۵۵
- دشمنی نمودن با شیطان ۴۲۸
- گفتگوی بوته ای با درخت چنار ۴۵۶
- سیاست گام به گام ۴۲۸
- سر روی نیاوردن به تکاثر و تفاخر ۴۵۷
- پناه بردن به حضرت حق جل جلاله ۴۲
- فرب داشته های مادی و معنوی را نخوردن ۴۵۸
- شیطان را بندگی کردن ۴۲۹
- محرومیت از عنایت ربوبی ۴۵۹
- عدم سلطه شیطان ۴۳۰
- صور حقیقی دنیا و تمثیل آن در روز قیامت ۴۶۰
- حقیقت وسوسه و طریق دفع آن ۴۳۲
- وَا يَطْلُبُ مَا عِنْدَ النَّاسِ عِزًّا وَعُلُوًّا
- سر آسان شدن ابلیس ۴۳۳
- معنای عزت و علو ۴۶۲
- والْخَلْقُ
- فطری بودن عزت و علو خواهی ۴۶۲
- آسان شدن خلق ۴۳۶
- عزت موهوم و خیالی ۴۶۳
- ضرورت زندگی اجتماعی ۴۳۶
- ذاتی بودن عزت و علو و ذات رهبر ۴۶۴
- معاشرت های انتخابی و اضطراری ۴۳۸
- عبودیت و عزت و علو موهوم ۴۶۴
- آهوی نفسانی خلق ۴۳۹
- ضرورت پیشگیری از خودبزرگ بینی ۴۶۵
- بندگان خاص الهی ۴۴۰
- مصلحت سالک ۴۶۶
- اقبال و ادبار خلق ۴۴۰
- نکته ۴۶۶
- سر آسان شدن خلق ۴۴۳
- عُجْب و برتری حال شرمساری از گناه ۴۶۶
- جلوه عزت الهی ۴۶۷
- وَلَا يَطْلُبُ الدُّنْيَا تَكَاثُرًا وَتَفَاخُرًا

قُلْتُ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ أَوْصِنِي

وصیت ۴۹۵

زبان جذب ۴۹۶

قَالَ أَوْصِيكَ بِتِسْعَةِ أَشْيَاءَ فَإِنَّهَا وَصِيَّتِي لِمُرِيدِي الطَّرِيقِ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى

توصیه عمومی ۴۹۷

مرید طریق ۴۹۷

ارکان سه گانه اراده ۴۹۸

اراده مراتب بالاتر ۴۹۹

اخلاص در اراده ۴۹۹

طریق الی الله ۵۰۰

موانع اراده طی طریق الی الله ۵۰۱

موانع اصلی اراده سیر الی الله ۵۰۲

وَاللَّهِ أَسْأَلُ أَنْ يُؤَفِّقَكَ لِاسْتِعْمَالِهِ

معنای توفیق ۵۰۳

درخواست توفیق ۵۰۴

نکته ای لطیف ۵۰۴

اسماء و صفات ذاتی و فعلی ۵۰۵

عمل به علم ۵۰۶

ثَلَاثَةٌ مِنْهَا فِي رِجَالِهَا نَفْسٌ

ریاضت ۵۰۷

آماده سازی روح ۵۰۸

لطیف ترین ریاضت ها ۵۰۹

انفکاک ناپذیری عرفان عملی از ریاضت ۵۰۹

حکیم سبزواری رحمته و توانمند سازی روح ۵۱۰

آفت ریاضت ۵۱۱

طریق رسیدن به عزت و علو حقیقی ۴۶۸

سر گرفتار شدن به عزت و علو موهوم ۴۷۰

وَلَا يَدْعُ أَيَّامَهُ بَاطِلًا

هدر ندادن عمر ۴۷۲

دقت اهل مراقبه و استفاده حداکثری ۴۷۲

سر هدر دادن عمر ۴۷۴

مانع مهم سیر الی الله ۴۷۵

به ثمر نشستن سالک ۴۷۶

باقیمانده عمرت را غنیمت بدان ۴۷۷

فَهَذَا أَوْ دَرَجَةٌ شَقَى

معنای درجه ۴۸۰

اولین درجه تقوا ۴۸۰

معنای تقوا در شریعت اسلام ۴۸۰

مراتب تقوا ۴۸۰

درخواست توفیق تقوا ۴۸۳

تقوای ظاهر و باطن عقل و قلب ۴۸۴

اقتضای عالم خاکی بشر ۴۸۵

استقامت فطری ۴۸۶

ایمان اکبر ۴۸۷

قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى:

﴿تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ
عُلُوفَ فِي الْأَرْضِ وَلَا فُسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ﴾

استشهاد امام علیه السلام به آیه مبارکه ۴۹۰

قارون صفتی ۴۹۱

جاه طلبی باطنی ۴۹۱

بند کفش ۴۹۲

- ۵۳۳..... خودشناسی رمز کاستن از تهاون
- ۵۳۴..... ارکان اربعه سلوک
- ۵۳۵..... شدت مراقبه و محاسبه
- ۵۳۵..... بهترین طریق سپاسگزاری
- ۵۳۶..... اکثفا نکردن به دعای تنها
- ۵۳۷..... کلامی هشدار دهنده از فقیه عارف
- ۵۳۹..... لزوم تفریق دل در محضر اولیای الهی
- ۵۴۰..... نیاوردن تعلقات به داخل جلسه
- ۵۴۰..... توصیه اولیای الهی به فارغ نمودن دل
- ۵۴۱..... بهره‌برداری از قبرستان
- ۵۴۱..... مشغولش کن تا مشغولت نکند
- ۵۴۳..... ادب حضور در محضر
- ۵۴۴..... مهمترین راه تحصیل فراغت دل
- ۵۴۵..... توصیای از مکاتیب ملا عبداللہ قطب
- ۵۴۹..... مقصد سالک از خوردن آشامیدن
- ۵۴۹..... فهم و حُقق
- ۵۵۰..... مقصود از حُقق
- ۵۵۱..... فهم و حق از لوازم فطرت مخموره و فطرت محجوبه
- ۵۵۲..... حجت ظاهری و حجت باطنی
- ۵۵۳..... از دست دادن حجت باطنی
- ۵۵۵..... از دست دادن صلاحیت مصاحبت
- ۵۵۷..... اثر متقابل روح بر بدن و بدن بر روح
- ۵۱۱..... ضرورت تحمل سختی غلبه بر عادات
- ۵۱۲..... ریاضت بر میزان وحی
- ۵۱۳..... جامعیت ریاضت مبتنی بر شریعت
- ۵۱۴..... سه عامل سیر نزولی
- ۵۱۵..... معنای نفس
- ۵۱۶..... خود ملکی و خود ملکوتی
- ۵۱۷..... تقویت انگره‌های رحمانی
- ۵۱۸..... مبارزه با ناخود
- ۵۱۹..... نشانه صدق در سر ک
- ۵۱۹..... معنای حلم
- ۵۲۰..... عدم منافات حلم الهی با سریع‌القاب بودن
- ۵۲۰..... فطرت مخموره
- ۵۲۰..... حلم ابراهیم خلیل علیہ السلام
- ۵۲۲..... درخواست حلم برای زاهدان امت
- ۵۲۳..... آراسته شدگان به منتهای حلم
- ۵۲۴..... منزلت حلم در کلام نبوی ﷺ
- ۵۲۵..... ثمرات ده گانه حلم
- ۵۲۶..... سر تا آخر علم از حلم
- ۵۲۶..... ضرورت آراستگی عالم به صفت حلم
- ۵۲۸..... دو دستورالعمل مهم سلوکی
- ۵۲۹..... محافظت و تهاون
- ۵۲۹..... ابتلای سالک به خطر تهدید کننده
- ۵۳۱..... تا کی مسامحه و سهل‌انگاری؟

قَالَ عَنَّا فَمَرَّغْتُ قَلْبِي لَهُ

ثَلَاثَةً مِنْهَا فِي الْحِلْمِ

ثَلَاثَةً مِنْهَا فِي الرِّيَاضَةِ فَإِنَّكَ أَنْ تَأْكُلَ مَا لَا

وَأَلَا ثَلَاثَةً مِنْهَا فِي الْعِلْمِ

فَأَحْفَظْهَا وَإِيَّاكَ وَالتَّهَؤُونَ بِهَا

- خطر تهدید کننده سالک ۵۵۸
- نشانه‌های بی‌خردی ۵۵۹
- علم تناسب حق و بی‌خردی با سلوک الی الله ۵۶۰
- روایای صادقانه ۵۶۱
- در نظر گرفتن اولویت‌ها ۵۶۲
- محاسبه مستمر ۵۶۲
- حکایتی لطیف و تکان‌دهنده از محاسبه فقیه عارف ۵۶۳
- وَلَا تَأْكُلْ إِلَّا مِنَّا الْجُوعِ**
- جوع ۵۶۶
- کلامی از مرحوم آیه الله بهار ۵۶۶
- نقش جوع در صفای باطن و ۵۶۸
- جلای جان ۷۰
- سر در کنار هم بودن صمت و جوع ۵۷۱
- کلامی از عارف نراقی ۵۷۲
- دستور العملی از سید بحر العلوم ۵۷۳
- توصیه‌ای از علامه طباطبائی ۵۷۳
- مقصد سالک ۵۷۴
- بهترین دارو ۵۷۵
- وَإِذَا أَكَلْتَ فَكُلْ حَلَالًا**
- حلال خوری و آثار چشمگیر آن در سیر الی الله ۵۷۶
- سر برجستگی حلال جویی در بین عبادات ۵۷۸
- عمومیت طلب حلال ۵۷۹
- مشروعیت آکل ۵۸۰
- حلیت ظاهری ۵۸۱
- رفع آثار وضعی مال شبهه‌ناک ۵۸۱
- لزوم رضایت قلبی در تصرف نسبت به اموال غیر ۵۸۲
- جلوهای از جلوات هوای نفس ۵۸۲
- روایتی تکان‌دهنده ۵۸۳
- تخاصم اخروی ۵۸۴
- سخت‌ترین گناهان ۵۸۵
- پرده‌برداری رسول خدا ۵۸۵
- از کدام طائفه‌ای؟ ۵۸۶
- استجاب دعا ۵۸۷
- محبوب‌تر از دو هزار رکعت و معادل هفتاد حج مقبول ۵۸۸
- حکایتی از زبان آیه الله بهجت ۵۸۸
- عبادت همراه با اکل حرام ۵۸۹
- حکایتی از آقا شیخ محمد حسین زاهد ۵۸۹
- وَسَمَّ الله**
- جاری سالک نام خدا بر زبان ۵۹۰
- تضمین امام ۵۹۱
- حسن فعلی و حسن دانی ۵۹۲
- وَإِذْ كُنَّا حُلْدِيَّتِ الرَّسُولِ مَا مَلَأْنَا أَدْمِيَّ وَعَاءَ شَرَّ آمِنَ بَطْنِهِ فَإِنْ كَانَ وَلَا بَدَّ أَنْ لَطْعَامِهِ وَثَلْتُ لِشَرَّاهِ وَثَلْتُ لِنَفْسِهِ**
- کمیت خوردن ۵۹۴
- مرگ دل ۵۹۵
- سر تسبیل کمیت خوردن ۵۹۶
- گرسنگی قیامت ۵۹۷

- کلماتی از اهل معرفت ۵۹۸
- حق شکم ۵۹۸
- وَأَمَّا اللَّوَاتِي فِي الْحِلْمِ فَمَنْ قَالَ لَكَ إِنَّ قُلْتَ
وَاحِدَةً سَمِعْتَ عَشْرًا فَقُلْ إِنَّ قُلْتَ عَشْرًا لَمْ
تَسْمَعْ وَاحِدَةً
- ضرورت آراستگی سالک به ملکه حلم ۶۰۳
- تحلم، ران، حصیل ملکه حلم ۶۰۴
- اقدام عملی بی‌رعجلانه ۶۰۵
- خمودی و بی‌داشتن حس از علم ۶۰۶
- نعمت عظیم قوه غضب ۶۰۷
- خطر قوه غضبیه ۶۰۸
- آسیب خوردن رشته باطنی سالک ۶۰۹
- سلوک به سوی نار ۶۱۰
- اثر سوء نگاه غضب‌آلود ۱۱
- صفت اهل دنیا ۶۱۲
- خطاب عتاب‌آمیز نئیس منّا ۶۱۲
- توصیه‌ای راهگشا ۶۱۳
- مراقبت و اکتفا به ضرورت‌ها ۶۱۴
- کنترل غضب و راه‌های علاج موقتی و دائمی ۶۱۴
- تیز کردن دندان غضب ۶۲۰
- حلم سیاسی فربکارانه ۶۲۰
- وَمَنْ شَتَمَكَ فَقُلْ لَهُ إِنَّ كُنْتَ صَادِقًا فِيمَا تَقُولُ
فَأَسْأَلُ اللَّهَ أَنْ يَغْفِرَ لِي وَإِنْ كُنْتَ كَاذِبًا فِيمَا تَقُولُ
فَاللَّهِ أَسْأَلُ أَنْ يَغْفِرَ لَكَ
- طلب مغفرت برای ناسزاگویان ۶۲۲
- گذشت پیامبر ﷺ از بدی‌های امتش ۶۲۳
- وعدۀ جمیل الهی ۶۲۴
- جلوه‌ای از جلوات حلم امام حسن ﷺ ۶۲۴
- برخورد امام باقر ﷺ در برابر شماتت نصرانی ۶۲۶
- اقتدای خواجه طوسی ﷺ به امام باقر ﷺ ۶۲۶
- درسی از زندگی حاج شیخ غلامرضا یزدی ﷺ ۶۲۷
- وَمَنْ وَعَدَكَ بِالْخُفَا فَعِدْهُ بِالنَّصِيحَةِ وَالرَّعَاءِ
- فحش و ناسزاگویی ۶۲۹
- عادت کردن به ناسزاگویی ۶۳۰
- توصیه‌ای از علی ﷺ ۶۳۰
- آلودگی به ردیله معنویت‌سوز بددهانی ۶۳۱
- نصیحت و خیرخواهی ۶۳۲
- وظیفه مستمر سلوکی ۶۳۳
- ویژگی برجسته انبیا و اولیای الهی ۶۳۴
- مقصد سالک ناصح ۶۳۵
- درس از خیرخواهی و ارشاد حضرت کاظم ﷺ ۶۳۵
- نکته ۶۳۷
- مراعات ۶۳۷
- دعا ۶۳۷
- تربیت شده علی ﷺ ۶۳۸
- وَأَمَّا اللَّوَاتِي فِي الْعِصْمِ فَإِنَّهُنَّ مَأْجِهَلَاتٌ
وَإِنَّكَ أَنْ تَسْأَلَهُمْ تَعْتَبُوا وَتَجْرِبُوا
- پرسش و مراقبه در آن ۶۴۱
- برکات پرسش ۶۴۲
- مانع پرسش کردن ۶۴۲
- دور شدن از مقصد ۶۴۳
- صراحت در گفتن نمی‌دانم ۶۴۳

- توصیه‌ای از آیه الله پهلوانی رحمه الله ۶۴۴
- آفت پرش ۶۴۴
- ادب در محضر علما و ارباب معرفت ۶۴۵
- سر رجحان مداد علما بر دماء شهدا ۶۴۶
- وَإِيَّاكَ بِرَأْيِكَ شَيْئًا وَخُذْ بِالْأَخْيَاطِ فِي جَمِيعِ مَا تَجِدُ إِلَيْهِ سَبِيلًا
- خودرأیی و مشارکت در عقول ۶۴۸
- تصور غلط از خودرأی ۶۴۹
- عدم احاطه بر مبانی و قواعد اجتهادی ۶۴۹
- ضامن اعمال دیگران بودن - اشاره گیری از
- مقام افتاء ۶۵۰
- مطلق نبودن نهی از فتوا دادن ۶۵۰
- طریق نجات بودن احتیاط ۵۱
- افراط در احتیاط ۱۳
- وَاهْرُبْ مِنَ الْفِتْيَا هَرَبَكَ مِنَ الْأَسَدِ وَلَا تَجْعَلْ رَقَبَتَكَ لِلنَّاسِ جِسْرًا
- توصیه‌ای از دو موحد عارف ۶۵۵
- پرهیز میرزا حسینقلی همدانی رحمه الله از مقام افتاء ۶۵۵
- گریه آیه الله میرزا محمدحسن شیرازی رحمه الله ۶۵۸
- نداشتن خیال ریاست و مرجعیت ۶۵۹
- فرار از تصدی مقام افتاء و مرجعیت ۶۶۰
- قُمْ عَنِّي يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ فَقَدْ نَصَحْتُ لَكَ
- صراحت لهجه ۶۶۵
- رعایت مصالح ۶۶۶
- رعایت حال اولیای الهی ۶۶۷
- بالاترین جلوه خیرخواهی ۶۶۷
- وَلَا تُفْسِدْ عَلَيَّ وَرْدِي فَإِنِّي أَمْرٌ وَضَنِينٌ بِنَفْسِي
- استقامت در نظم سلوکی ۶۶۹
- ضنین ۶۶۹
- ضنین و بخیل نسبت به عمر ۶۷۰
- توجه دادن به راز سعادت‌مندی حقیقی ۶۷۱
- ضرورت داشتن نظم علمی و عملی ۶۷۲
- وَالسَّلَامُ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى
- رم وداع ۶۷۳
- نشانه حرمت نهادن ۶۷۳
- راه بهر شدن از نزولت سلام ۶۷۴
- متن کامل حدیث شریف - عنوان بصری ۶۷۵
- فهرست منابع ۶۷۹

بسم الله الرحمن الرحيم

آغازین سخن

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي دَلَّ عَلَى ذَاتِهِ بِذَاتِهِ وَهَدَانَا إِلَى طَرِيقِ تَوْحِيدِهِ وَمَعْرِفَتِهِ وَالصَّلَاةُ
وَالسَّلَامُ عَلَى أَهْلِ الْبَيْتِ مَنْ دَعَا إِلَى سَبِيلِ رَبِّهِ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ سَيِّدَنَا وَ
نَبِيَّنَا أَبِي الْقَاسِمِ مُحَمَّدٍ طَبَقَ لَنَا مِنْهُ عَلَى اللَّهِ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ الطَّاهِرِينَ سَيِّمًا
بَقِيَّةَ اللَّهِ فِي الْأَرْضِينَ لِنَعْلَمَ أَنَّ أَعْدَائَهُمْ أَجْمَعِينَ مِنَ الْآنَ إِلَى قِيَامِ يَوْمِ الدِّينِ.

در طول تاریخ بوده اند عارفان راستینی که تمام وجودشان را عشق و شوق و
خضوع و خشوع نسبت به حضرت بانان جلّ جلاله فراگرفته بوده و تمام آنات و
لحظات حیاتشان، در راه رضا و بندگی و عبادت حضرت دوست جلّ جلاله
صرف می شده و یک چشم برهم زدنی از او غافل نبوده و نمی شدند.

اصحاب سلوکی که با عزمی آهنین و اراده ای استوار و پرهیزگاری که «إِنَّ ذَلِكَ مِنْ
عَزْمِ الْأُمُورِ»^۱ به عظمت های پوشالی و غفلت آفرین، پشیمانی و زهد و ... آنها به چشم
حقارت نگریسته و به سوی عالم نور و سرور و صدق و صفا در عروج بوده و در
آرزوی دیدار جمال جمیل یار، سرازیر می شدند و رسیدند به آنجایی که با زبان
حال و قال گفتند:

۱. سوره لقمان؛ آیه ۱۷ (این حاکی از عزم و اراده قوی در کارهاست).

در ضمیر ما نمی گنجد به غیر از دوست کس

هر دو عالم را به دشمن ده که ما را دوست بس^۱

شوق لقاء الهی

دیگران که شاهد جلوه‌هایی از عظمت و شکوه و عروج و صفا و اخلاص چنین عارفان اصلی بوده‌اند و حالات و مقامات معنوی آنها را از این و آن می شنیدند و با مطالعه سیره ایاب معرفت، با روحیات و کمالات آنان آشنایی اجمالی پیدا می کردند و خرد از درد فراق دیدار حضرت حق جل جلاله رنج برده و در آتش سوزان هجرانس می سوختند، همواره پرسش‌هایی در ذهنشان شکل می گرفته که:

آیا طی کردن این راه عده‌ای خاص می باشد؟!

آیا ما می توانیم در این طریق قرار بگیریم و رهرو این راه باشیم؟!

آیا رسیدن به چنین صفای باطنی برای ما دست یافتنی است؟!

آیا طی طریق قرب الهی اختصاص به جنسی خاص داشته و با جنسیتی مخصوص سازگار می باشد؟!

اگر طی این طریق و تحصیل صفای باطن و عروج روحانی وقف عده‌ای خاص و جنسیتی مخصوص نیست، راه سلوکش چیست؟!

این سالکان واصل و عارفان واله، چگونه به این مقامات عظیم معنوی دست پیدا کرده‌اند؟!

آغاز سفرشان از کجا بوده؟!

مرکب راهشان چه بوده؟!

راهنما و دلیل راهشان که بوده؟!

۱. دیوان حافظ؛ چاپ قدسی، غزل ۳۲۴.

با چه عمل و ریاضتی این راه و منازل و مراحل آن را طی کرده‌اند؟! نقشه تربیتی و سلوکی خود را از کجا و از چه کسی اخذ نموده‌اند که از درد و رنج فراق و جدایی از حضرت دوست جلّ جلاله نجات یافته و به آرزوی دیرین و مقصد نهایی که ریشه در فطرت آدمی دارد رسیدند و در آغوش پرمهر حضرت محبوب جلّ جلاله قرار گرفتند؟! و در یک جمله، آنان چه کردند که اینگونه مورد نظر و عنایات خاصه حضرت ربّ العالمین واقع شدند؟!

پاسخ همه این: برشش‌ها و چراها را باید در دستورالعمل‌هایی جستجو نمود که ریشه در قرآن و عترت علیهم‌السلام دارد که: «إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ كِتَابَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ وَعِترَتِي أَهْلَ بَيْتِي» ترجمه: من آنچه را که در شما می‌گذارم، دو چیز گرانبها و نفیس است: کتاب خداوند عزّ و جلّ و عترت من، اهل بیت من. و سلوکِ اِلی الله و دریافتِ راه و تیرهای علمی و عملیِ اولیای الهی و اصحابِ قلوبِ عرفانی می‌باشد.

دفترچه راهنما

به راستی مگر می‌شود هر وسیله و شیء ترجمه: هر وسیله و شیء، دفترچه راهنمایی داشته باشد که نحوه بهره‌برداری از آن را به ما آموزش داده و دستور بگوید که چطور از آن استفاده بهینه از آن را به ما نشان دهد، اما انسان که گُل سرسبد عالم خلقت و عزیزترین و کامل‌ترین مخلوق نظام آفرینش است، دفترچه راهنمایی نداشته باشد؟ آدمی که بزرگ‌ترین مصنوع ذات اقدس حضرت احدیت جلّ جلاله است و صانعش عالم و قادر و حکیم علی الاطلاق می‌باشد، قطعاً دستورالعمل و کتاب راهنمایی دارد که باید در متن این مخلوق شگفت‌انگیز نظام هستی پیاده شود.

۱. بحار الانوار؛ ج ۲۳ ص ۱۲۶ (رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: همانا من دو چیز گرانبها و نفیس را در بین شما به ودیعه می‌گذارم؛ کتاب خداوند عزّ و جلّ و عترت، یعنی اهل بیت).

دستورالعمل‌های سلبی و ایجابی

هر دفترچه و کتاب راهنما و دستورالعملی، یک کار سلبی دارد و یک کار ایجابی؛ کار سلبی‌اش این است که مانع تباهی و هلاکت آن صنعت شده و کار ایجابی‌اش آن است که نحوه بهره‌برداری کامل از این صنعت را نشان می‌دهد تا هدف صانع از ساخت چنین صنعتی تأمین گردد.

ذات اقدس ربوبی جلّ جلاله برای اینکه این صنعت اعجاب‌آمیز نظام آفرینش، یعنی آن تبه نشود و قوا و استعدادهاى او معطل و نابود نگردد و قابلیت‌های ظاهری و باطنی او به دست نیل به کمالات عالیّه انسانی شکوفا گردد، در کنار چنین مخلوق و مصنوعی بفرستاد، اقرار داده تا دستورات قرآن و هدایت‌های هادیان حقیقی در متن آن پیاده شود.

آنچه آدمی در خوراک جان و روان خود برای قرب الی الله نیاز دارد، در قرآن و در سیره و کلام پیامبر اعظم و اولیای عظیم‌الذات الهی صلوات الله علیهم نهفته است، زیرا آنان محبوب‌ترین موجودات عالم امکانی در نزد حضرت احدیت جلّ جلاله می‌باشند و چون چنین‌اند، خدای سبحان هم به آنان و عالی‌ترین و نهایی‌ترین روش بندگی و عبودیت را در اختیارشان گذاشته است که اگر بهتر از آن، چیز دیگری می‌بود، قطعاً در اختیار ایشان قرار می‌داد.

راه و طریق مطمئن و دستورالعمل‌های تضمین شده

راه و طریق مطمئن و دستورالعمل تضمین شده، همان چیزی است که قرآن و اولیای عظیم‌الشان الهی علیهم‌السلام که قرآن ناطق و وجود عینی‌اند، ارائه داده‌اند و می‌دهند و مشتاق جمال جمیل یار می‌تواند در سایه اطاعت از فرامین پروردگار و تسلیم محض نسبت به اولیای مقرب درگاه الهی علیهم‌السلام مراحل سیر این سفر روحانی و

معراج قرب را منزل به منزل در معیت و عنایت و حمایت امام معصوم علیه السلام طی کند و برسد به آنجا که جلوه‌هایی از همان حالات، و شعاعی از آن مقاماتی که در آن ذوات طاهره علیهم السلام بوده و شنیده، در خود پیدا کند که: ﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصَّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا﴾^۱.

استاد، اه

دست رفتن به انسان راه رفته و راه دیده و به مقصد رسیده‌ای که عهده‌دار تربیت آدمی شود، به آن سیر سیر الـب کمالی می‌سور نمی‌باشد و به فرمایش حضرت جمال العارفین رحمته الله سید علی آقای قاضی علیه السلام علی الله طریقته: «آدمی» برای پیدا کردن استاد این راه اگر نصف عمر خود را در جستجو و تفحص بگذراند تا پیدا نماید، ارزش دارد^۲ و نیز فرمود: «کسی که به استاد رسید، نصف راه را طی کرده است»^۳ و به قول خواجه حافظ^۴:

به کوی عشق منه بی دلیل راه قدم کدام کن به خویش نمودم صدا هتمام و نشد^۵
پیدا کردن استاد راه، احتیاط و دقت بسیار می‌طلبد. باید با دعا و توسل به ذوات طاهره معصومین صلوات الله علیهم، دلیل راه و مربی سیر سیر الـب از حضرت حق جل جلاله درخواست نمود و با بزرگان و مهدیان امینی که در این زمینه‌ها مستی در آتش دارند

۱. سوره نساء؛ آیه ۶۹ (و آنان که خدا و رسول را اطاعت کنند، البته با کسانی که خدا به آنها لطف و عنایت کامل فرموده، یعنی با پیامبران و صدیقان و شهیدان و نیکوکاران محشور خواهند شد و اینان در بهشت رفیقان نیکویی می‌باشند).

۲. رساله سیر و سلوک منسوب به بحر العلوم؛ ص ۱۷۶.

۳. مأخذ قبلی.

۴. دیوان حافظ؛ چاپ قدسی، غزل ۲۳۳.

مشورت نکرد، تا شاید توفیقات ربانی شامل مرید راه آخرت شده و استادی استاد دیده و دلیل راهی راه رفته و مرشدی پاکیزه سیرت و آگاه به معارف و مبانی دین، و تسلیم و پایبند به شریعت حق الهیه نصیص گردد و با تذکرات و راهنمایی‌ها و دستورات خویش، سالک را در این سفر معنوی و معراج روحانی بدرقه نماید و گام به گام او را تا وصول به کعبه مقصود پیش برد.

استادنما

باید به ذات اقدس ربوبی پناه آوریم از اینکه مشتاق کمالات و مقامات عالیه انسانی، گرفتار مربی و استاد نماهایی شود که از مبانی و اصول اسلام آگاهی نداشته و در انحراف بوده و به جای دعوت به هدایت، با خود دعوت نموده و با انگیزه‌هایی چون شهرت طلبی و مریدبازی، در پی ارضاء مشبهات نفسانی خود بوده و با ژست‌های مقدس مآبانه، و ایجاد حال‌های کاذب و حالات زندقه و سرگرم نمودن به کشف و کرامات، فرصت‌ها و اوقات گرانبهای ساده‌دلان و زودباوران و صفت ضمیران را تضییع کرده و قوای روحی و جسمی‌شان را به نابودی کشیده و در پرتگاه سقوط قرارشان می‌دهند.

انسان‌های زیادی بوده و هستند، خصوصاً جوانان که قلوب و روح تشنه و مستعد و آماده‌ای داشته و عطش معارف الهی جانشان را سوختن رب دندال مربی مهدبی بوده‌اند تا در کنارش زانو زنند و درس عبودیت و روش بندگی را بیاموزند و پروازی به عالم قدس و عروجی به معراج قرب داشته باشند، اما سراب را دیدند و خیال کردند که به آب حیات رسیده‌اند، در نتیجه به انحراف افتاده و نه تنها به قرب الهی راه پیدا نکردند، بلکه از طریق بندگی و عبودیت حقیقی روز به روز دورتر شده و فاصله‌ها گرفتند.

هزار دام به هر گام این بیابان است که از هزار هزاران یکی از آن نجهد تا آدمی از طرق اطمینان بخشی به مربی و راهنمای ورزیده‌ای دست پیدا نکرده

که در تحت اشراف او مراحل و منازل سلوک را یکی پس از دیگری طی کند و مناسب هر مرحله‌ای دستورات خاص مناسب با حال خودش را دریافت نماید، نیاز دارد که روش و منش و حرکت و سکون خود را براساس برنامه‌ای مطمئن و تضمین شده تنظیم نماید که به ذهن قاصر این سراپا هیچ و جهل محض افتاد تا به شرح حدیث معروف و گران سنگ «عنوان بصری» که از امام به حق ناطق، حضرت کشف الحقایق، جعفر بن محمد الصادق علیه السلام روایت شده پیرازم که نسخه‌ای است جامع و شفاف بخش و دستورالعملی است مطمئن و راه‌گشا برای هر بنده‌ای که اراده طی طریق قرب الهی را دارد و آن حضرت در ضمن کلماتشان از چنین حقیقتی پرده برداشته و فرموده: **لَهَا صِيْرَةٌ لِمُرِيدِ الطَّرِيقِ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى**.^۱

امید دارم به برکت نقل دست بر انداختن نورانی و شرح کلمات راه‌گشای آن حضرت که عمل به آن همواره مورد تأکید و تحریک است بر حوارج و اهل العارفین آیه‌الله سید علی آقا قاضی و تلامذه و شاگردان سلوکی ایشان بوده و بر جان تفتیده‌ای سیراب شود و توشه‌ای برای طی طریق سعادتش باشد و موجب فتح و کسب و کمال دینی از حضرت جانان جل جلاله و اولیای عظیم الشان علیهم السلام بر این بنده بی خبر از مقامات معنویه که مست باده خودی و خودپرستی شده گردد و در باقیمانده عمر، مسکینات و وجودم را از جام سرشار از شراب ملکوتی سیراب نمایند که هرگز بعد از آن تشنه نگردد و چنین آرزویی

۱. بحار الانوار؛ ج ۱ ص ۲۲۶.

۲. اقتباس از نوید حضرت سید الشهداء علیه السلام به حضرت علی اکبر علیه السلام قبل از شهادتش: **«فَمَا أَسْرَعَ مَا تَلَقَىٰ جَدَّكَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَسْقِيكَ بِكَأْسِهِ الْأَوْفَىٰ شَرِبْتَهُ لَا تَنْظُمُ بَعْدَهَا أَبَدًا»**؛ (چقدر نزدیک است که جدت محمد صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ را زیارت کنی و او تو را با جامی سرشار از شربتی سیراب کند که بعد از آن هرگز تشنه نگردی) «لهوف»؛ ص ۱۱۳.

گزار نمی باشد، چرا که عادت آن ذوات طاهره علیهم السلام احسان است و سجیه اشان کرم.^۱
در پایان این مقدمه باید یادآور شوم که هر تحقیق رسا و کلام نغز و مطلب تمام و
سخن صواب و بیان وافیه ای که در این نوشتار آمده، لطف و فضل الهی بوده که از
مجرای انفاس قدسیه اساتید خود، قدس الله اسرارهم دریافت نموده ام و هر کلام
نارسا و مطلب ناتمام و سخن ناصواب و بیان ناقصی که در آن آمده، از این حقیر
فقیر محض می آید و می باشد و واضح است کسی که خود ناقص الخلقه معنوی
است، تراوشات قلم و بیانش نیز ناقص خواهد بود؛ و اعتراف می نمایم که وصول
به حقایق و وفوف به لطائف و کشف نکات و اسرار این حدیث شریف از ظرفیت
این هیچ محض خارج است و از باب «إِنَّ الْهَدَايَا عَلَى قَدْرِ مُهْدِيهَا» امیدوارم حضرت
صدیقه طاهره علیها السلام به نقصان و ناخالصی هایم ننگرد و کوتاهی فکرم را در حساب
نیآورد و این نوشتار را از این بنده سرتا آفتاب بپذیرد.

به عنایت نظری کن که من دلشده را از رود بی مدد لطف توکاری از پیش^۲
و از باب وظیفه عقلانی شکرگزاری نسبت به «جانب فیض الهی باید عرض کنم
که به جان ناقابل سوگند، اگر تمام هستی خود را در شکر حضور در محضر دو استاد
توحیدی ام حضرت آیه الله حاج سید عبدالله جعفری تهرانی و حضرت آیه الله شیخ
علی آقا پهلوانی رحمتهما الله که با بیانات کاشفه از توحید و معرفه الله، ذره پیری رسوده و از این
زمین خورده از مقصد جامانده، دستگیری می نمودند بذل نمایم، همواره در اداء
شکر نعمت وجودشان و جلوس در محضر شریفشان کوتاهی و قصور نموده ام.

ص ۱۰ ج

۱. زیارت جامعه کبیره: «عَادَتُكُمْ الْإِحْسَانَ وَسَجَّيْتُكُمْ الْكَرَمَ». «من لایحضره الفقیه؛ ج ۲ ص ۶۱۶.

۲. دیوان حافظ؛ چاپ قدسی، غزل ۳۳۴.